Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs filatēliskos un ne tikai materiālos

Artis Ērglis

Latvijas pastmarku vēsture aizsākas Latvijai vēl esot cariskās Krievijas sastāvā, taču pirmās markas, kuras tematiski varam iekļaut sadaļā medicīna un medicīnas vēsture, varam meklēt tikai starp tām, kas izdotas neatkarīgajā Latvijā 20. gs. 20.–30. gados. Tās bija veltītas Pirmā pasaules kara invalīdiem un bāreņiem; cīņai ar tuberkulozi, kā arī pastmarkas ar kūrortu attēlojumu. Tagad tās ir kļuvušas par Latvijas medicīnas vēstures liecību.

1957. gadā tika pieņemts lēmums par Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja (MVM) dibināšanu un jau 1961. gadā muzejs vēra vaļā durvis apmeklētājiem, kļūstot par vadošo nozares muzeju visā PSRS plašajā teritorijā. Latvijas atrašanos Padomju Savienības sastāvā var uzskatīt par otro posmu mūsu valsts medicīnas vēstures attēlošanā filatēlijas materiālos, tie ir, piemēram, Latvijas kūrortu attēlojumi padomju pasta vērtszīmēs. 80. gadu sākumā parādās arī pirmie materiāli, kas veltīti MVM sakarā ar muzeja 25 gadu jubileju. Par trešo posmu nepārprotami var uzskatīt “Latvijas Pasta” filatēlisko darbību pēc Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas. Šajā laikā iznāk vairākas pastmarkas, kas veltītas medicīnas tēmai kā arī pirmās pastmarkas, kas veltītas tieši medicīnas vēsturei un muzejam.

Muzeja 25 gadu jubilejas aploksnes

1982. gadā izgatavotās 4 aploksnes, kas drukātas Līgatnes papīrfabrikā; to materiāls pašreiz nav zināms. Vienīgā liecība par skaitu, ko atceras Juris Salaks, kas braucis uz Līgatni pēc aploksnēm, — to ir bijis ļoti daudz, iesaiņotas lielās kastēs un uz muzeju vestas ar lielu kravas mašīnu. Kas ir bijis aplokšņu pasūtītājs — PSRS pasta Latvijas republikāniskā nodaļa vai muzejs — pašreiz noskaidrot arī vēl nav izdevies.

Viss pasta teksts un aploksnes izejas dati ir publicēti krievu valodā, bet attēlu paraksti — tikai latviešu valodā. Aploksnes grezno arī speciāls jubilejas logotips,

ko veidojis mākslinieks Kārlis Goldmanis. Attēlu parakstos uz divām aploksnēm, iespējams, pirmo reizi, plašāka publika var iepazīties ar muzeja abreviatūru — MVM, kas tagad tiek plaši izmantota, piemēram, muzeja interneta adresē — www.mvm.lv; divās aploksnēs paraksts ir šāds “P. Stradiņa MV muzejs”. Jāatzīmē, ka pilns muzeja nosaukums latviski nekur neparādās (izejas datos ir krieviski “Музей истории медицины им. П. Страдыня”, tāpat ražošanas vieta — Līgatne, attēla paraksta tulkojums, cena un attēla autors). Aploksnēs drukātas uz nekrītota papīra ofsetā pilnkrāsu drukā tam laikam atbilstošā kvalitātē. Izmērs atbilst tajā laikā PSRS pieņemtajam vācu izstrādātajam DIN standartam — C6, kas ir 162×114 mm, ar trīsstūrveida atloci. Daži krājumā esošie eksemplāri ir arī par vienu mm mazāki, kas gan noteikti saistīts ar ražošanas nepilnībām un nebūtu vērtējams kā īpašs arguments. Aplokšņu cena — 1 kapeika. Aplokšņu apraksts dots tabulā.

Aploksnēs attēla paraksts	Izpildītājs	Numurs krājumā
MVM. Kosmiskās bioloģijas un medicīnas ekspozīcija.	I. Apkalna foto	MVM 23.222/2 LA 11.713/2
P. Stradiņa MV muzejs XVIII gs. Rīgas aptieka.	mākslinieks K. Goldmanis	MVM 23.223/2 LA 11.714/2
MVM. Avicenna. I. Stradiņas gleznas reprodukcija	—	MVM 23.224/2 LA 11.715/2
P. Stradiņa MV muzejs K. Jansona plakete. (aut.— plakete veltīta Leonardo da Vinči)	mākslinieks K. Goldmanis	MVM 23.225/1 LA 11.716/1

1983. gada aploksne

Gadu vēlāk PSRS pasta izdod vēl vienu Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejam veltītu aploksni (MVM 23.226/2 LA 11.717/2). Zinot tā laika sistēmu, visticamāk, ka aplokšņu pasūtītājs bija PSRS pasta Latvijas republikāniskā nodaļa. To apliecina arī aploksnēs mākslinieks telefonsarunā 2007. gada jūnijā. Uz šīs aploksnēs uzdrukāta pastmarka, kurai par pamatu izmantots 1982. gada standarta pastmarkas izlaidums 5 kap. vērtībā. Oriģinālā marka iespiesta zaļganzilā krāsā, bet uz aploksnēs iespiedums ir zilā krāsā. Aploksnēs cena — 6 kapeikas, tā drukāta “Goznaka” Permas tipogrāfijā. Spriežot pēc izejas datiem uz aploksnēs, tā izdota gada sākumā, jo norādīts “25.02.83.” datums. Aploksnēs mākslinieks Jurijs Arcimeņevs (Юрий Арцименев; dzimis 1937. gadā; pasta produkcijas izstrādē strādā no 1968. gada; vairāk nekā 200 pastmarku un 500 aplokšņu un atklātņu ar oriģinālo marku autors; viens no pēdējiem darinājumiem — 5 pastmarku sērija, kas veltīta Sanktpēterburgas 300 gadu jubilejai). Kā atceras mākslinieks, lai radītu aploksni Rīgu un muzeju viņš nav apmeklējis un zīmējumu taisījis no atsūtītajām fotogrāfijām. Skices esot bijušas vairākas — apstiprinātā nodrukāta. Aploksnēs

attēlā mākslinieks stilizētā ģerboņa vairogā ievietojis zīmētu Rīgas 18. gs. aptiekas rekonstrukciju (t. s. Krokodila aptieka), kas vēl arvien ir redzama muzeja ekspozīcijā. Virs vairoga krievu un latviešu valodā uzrakstīts: "Аптека XVIII в. • XVIII gs. aptieka". Nedaudz zemāk, abpus

vairogam attēlotas plīvojošas lentas ar uzrakstu "Rīga" — latviski kreisajā pusē un krieviski labajā pusē. Zem tā, tāpat sadalīti labajā un kreisajā pusē, ir uzraksti "P. Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja kolekcija" un "Коллекция музея истории медицины имени П. Страдыня". Vairoga apakšējā daļā abās pusēs iespiests lentas līdzsvarojošs grafisks ornaments. Aploksne iespiesta uz nekrtota papīra ofsetā pilnkrāsu drukā. Izmērs — C6 (162×114 mm) ar trīstūrveida atloci; metienu nav izdevies noskaidrot. Nekādu norāžu par to, ka aploksne būtu izgatavota muzeja jubilejas sakarā, nav. Ņemot vērā Padomju Savienībā pastāvošo plānošanas sistēmu, visdrīzāk tā bija paredzēta muzeja jubilejai, bet kaut kādu iemeslu dēļ tās izgatavošana aizkavējusies.

Paula Stradiņa 100 gadu jubilejas pastmarka

Lai arī pirmajā brīdī var šķist, ka Paula Stradiņa 100 gadu jubilejas pastmarka nav tieši saistīta ar muzeju filatēlijā, jo Paula Stradiņa vārds Latvijā ir vairākām medicīnas iestādēm, tomēr zināms, ka pastmarka (pastmarku un pasta sūtījumu kataloga Nr. 116) tapa ciešā muzeja un Latvijas Pasta sadarbībā un tāpēc iekļaujama muzeja filatēliskajā materiālā. 1994.9.XII muzeja direktors K. Ē. Arons nosūtījis Latvijas Pastam vēstuli ar lūgumu laist apgrozībā pastmarku, kas būtu veltīta izcilā ārsta un zinātnieka Paula Stradiņa 100 gadu jubilejai. 1995. gada 29. maijā Latvijas Pasta vērtēšanas un filatēlijas daļas vadītājs G. Ūpis atbild, ka ir nolemts pastmarku izdot 1996. gada 2. janvārī. K. Ē. Arona 1. jūnija rezolūcija uz šīs atbildes liecina, ka pastmarkas izdošanas koordināciju no muzeja puses veica S. Zālīte.

Pastmarkā attēlots profesors Pauls Stradiņš. Markas augšpusē uzraksts versāļiem. Attēlā izmantots Miervalda Poļa oriģinālzīmējums, kas glabājas Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā (La 13176). Viņš ir arī markas mākslinieks. Pastmarkas robotas 13 ¼ : 14, izmērs 28,5×33 mm. Pastmarka ir izdota 1996. gada 13. janvārī un ir pirmā šajā gadā izdotā pastmarka. Pastmarkas iespiestas Rīgas paraugtipogrāfijā ofsetā pilnkrāsu drukā un ir pēdējā Latvijā iespiestā pastmarka. Pastmarkas iespiestas loksnēs pa 60 markām (10×6); tirāža 500 000 eksemplāru.

iekšs M. Polis; Tirāža 20 000 eks. Aploksne iespiesta divās krāsās uz ofseta papīra, izmērs C6 (162×114 mm) ar taisnu atloci. Pirmās dienas zīmogs ir apaļš (30 mm diametrā), tā arējās aploces augšpusē ir uzraksti "Pirmā diena" un "Premier jour" versāļiem, apakšējā daļā "Rīga—50 • 13.01.96". Zīmoga vidū uzraksts — "Paulam Stradiņam 100". Pirmās dienas zīmogošana notika Rīgas 50. pasta nodaļā. Pirmās dienas lapa (MVM 46049 Tdaž 713) iespiesta uz krītpapīra ofseta tehnoloģijā divās krāsās no vienas puses un tekstu vienā krāsā otrā pusē. Priekšpusē arī UV-lakojuums ar 45×55 mm neizlakotu taisnstūri centrā, kurā ielīmēta pastmarka un uzspiests pirmās dienas zīmogs. Lapas izmērs — 145×210 mm. Priekšpusē uzraksts versāļiem "Pirmās dienas lapa", zem tā "Paulam Stradiņam — 100". Lapas apakšpusē attēlots tā laika Latvijas Pasta logotips, zem tā uzraksts "1/1996", kas norāda, ka tā ir pirmā 1996. gada pirmās dienas lapa, un apakšējā rindā uzraksts "Informāciju par šo izdevumu lasiet lapas otrā pusē". Lapa veidota centrālā kompozīcijā ar paplašinātu rāmējumu. Pirmās dienas lapas otrā pusē ir apraksts par pastmarku un teksts par Paulu Stradiņu latviešu un angļu valodā.

Pēc Latvijas Filatēlistu savienības 2005. gada kataloga nedzēstas pastmarkas cena pašreiz ir 15 santīmu, dzēstas — 3 santīmi, FDC maksā 28 santīmi, bet pirmās diena lapa 1,20 latu.

Muzeja 50 gadu jubilejas pastmarka

Tapšanas vēsture. Gatavojoties muzeja jubilejai, MVM jau 2005. gada vasarā "Latvijas Pastam" nosūta vēstuli ar lūgumu iekļaut 2007. gada tematiskajā plānā filatēliska materiāla izdošanu saistībā ar muzeja jubileju. 2006. gada Jānos tiek

Pastmarkas nomināls — 8 santīmi, kas atbilda tā laika iekšzemes pasta sūtījumu tarifam vēstulēm līdz 20 gramiem. Kā 2007. gada 9. martā muzeja 50 gadu jubilejas pastmarkas prezentācijā atzīmēja Latvijas Filatēlistu savienības viceprezidents Egils Plūme, Paula Stradiņa simtajai dzimšanas dienai veltītās pastmarkas un muzeja 50 gadu jubilejas pastmarkas cena parāda pasta sūtījumu tarifu pārmaiņas 11 gadu laikā (attiecīgi 8 un 22 santīmi).

Pastmarkai bija arī pirmās dienas aploksne, zīmogs un pirmās dienas lapa. Uz pirmās dienas aploksnes (MVM 46050/1 Tdaž 714/1) attēlots stilizēts muzeja ēkas zīmējums (mākslinieks M. Polis), kā arī uzraksti latīņu valodā "Pauli Stradini museum historiae medicinae" un latviešu valodā "Pirmās dienas aploksne". Abi uzraksti versāļiem. Aploksnes otrā pusē norādīti izejas dati — Latvijas pasts; Mākslin-

saņemts apstiprinājums, ka tiks uzsākta jauna pastmarku sērija "Latvijas muzeju dārgumi" un kā pirmā tajā varētu būt Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja 50 gadu jubilejas pastmarka. Pastmarkas izveides darbs sākas gan tiekoties ar Pasta pārstāvjiem, gan strādājot ar mākslinieci Artu Ozolu-Jaunarāju (daudzu skaistu Latvijas pastmarku autore, tostarp arī cimdu sērija un vairākas ziemassvētkiem veltītas

pastmarkas). Ierosmes labad māksliniece apmeklēja muzeju un iepazinās ar tā ekspozīciju. Vairāku mēnešu garumā notika skiču un variantu izstrādes darbs. Kopumā tika izgatavotas 11 dažādu skiču un to varianti, līdz beidzot kopā tika apstiprināta gala versija.

Pastmarkas apraksts. Attēla augšējā labajā stūrī redzama daļa Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja 1875. gadā celtās ēkas, kas atrodas t.s. Rīgas klusajā centrā jeb bulvāru lokā. Tā ir viena no retajām vēl arvien publiski pieejamām ēkām, kas 1957. gadā nodota muzeja vajadzībām, lai tur izvietotu izcilā latviešu ārsta, onkologa un medicīnas vēsturnieka Paula Stradiņa valstij dāvāto medicīnas vēstures kolekciju. Par Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja 50 gadu jubilejas markas galveno tēlu izmantots attēls no Andreasa Vezālija grāmatas "Par cilvēka ķermeņa uzbūvi" (*Andreae Vesalii. De Humani corporis fabrica*), kas izdota Bāzelē 1555. gadā. Šī grāmata, kas izdota vēl autora dzīves laikā, ir viens no vērtīgākajiem muzeja eksponātiem un, kā liecina grāmatā iespiestais zīmogs, kādreiz bijusi Bibliotheca Rigensia īpašumā. Tā ir Latvijā pirmā pastmarka ar cilvēka skeleta attēlu. Trīs 19. gs. bronzas piestas, ko izmantoja zāļu pagatavošanai, simbolizē farmāciju. Grāmatas labajā apakšējā stūrī redzams viens no vecākajiem muzeja kolekcijā esošajiem paleotipiem — 1507. gadā Strasburgā izdotā Johanna Vonekes grāmata "Herbārijs jeb zāļu grāmata, saukta par veselības dārzu" (*Johannes Wonecke. Der Herbary: oder Krüterbuch, genant der Gart der Gesundheit. Straßburg; J. Prüss, 1507*). Grāmatas kokgrebuma attēlā redzams arī latviešu tautas medicīnā izmantotais ārstniecības augs — parastā virza (*Stellaria media* L.), kuras latīniskais nosaukums viduslaikos bija *Morsus galline*.

Pastmarkas tirāža — 200 000 eksemplāri, tā iespiesta ofsetā pilnkrāsū drukā pa 20 markām (5×4) loksņē (230×160 mm) Austrijas spiestuvē "Österreichische Staatsdruckerei GmbH". Uz loksnes malām iespiesti Latvijas Pasta un drukātavas logotipi. Māksliniece Arta Ozola-Jaunarāja. Pastmarkas izmērs — 40×32,5 mm; tā robota; nomināls — 22 santīmi, kas atbilst šā laika iekšzemes vēstuļu sūtīšanas tarifam vēstulēm līdz 20 gramam.

Pirmās dienas aploksne un zīmogs. Pirmās dienas aploksne iespiesta ofsetā, Latvijā. Tās izgatavotājs — SIA "Hermess". Izmērs — C6 (162×114 mm), tā iespiesta 3000 eksemplāros. Aploksnes māksliniece arī ir Arta Ozola-Jaunarāja. Pirmās dienas aploksne izmantota 20. gs. 50. gadu fotogrāfija, kurā redzam Paulu Stradiņu

kopā ar muzeja pirmo direktoru (1957—1960) Oļģertu Krūmiņu, iekārtojot muzeja sākotnējo ekspozīciju. Aploksnes fonā ir fragments no Paula Stradiņa darba galda, kas apskatāms muzeja ekspozīcijā. Aploksni rotā uzraksti "PDA" un "Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejam 50 gadi". Filatēlisti un interesenti, kas 9. martā apmeklēja pirmās dienas zīmogošanu, uz aploksnes varēja saņemt pirmās dienas zīmoga nospiedumu (taisnstūra ar noapaļotiem stūriem 27×30 mm liels). Teksts uz tā — "Pirmā diena. First day. Rīga—10. 09.03.2007". Zīmoga vidū ir iekļauts mākslinieka Aivara Plotkas darinātais logotipa mets.

Pastmarkas prezentācija. 2007. gada 9. martā Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā notika 50 gadu jubilejas markas pirmās dienas zīmogošana un prezentācija. Pasākumā piedalījās un runāja LZA Senāta priekšsēdētājs, akadēmiķis un muzeja Sabiedriskās padomes loceklis Jānis Stradiņš, VAS "Latvijas Pasts" Mārketinga daļas vadītājs Miks Stūrītis un Filatēlijas daļas priekšnieks Edmunds Bebris, LR Veselības ministrijas Komunikācijas departamenta direktore Egita Pole, Rīgas Stradiņa universitātes rektors Jānis Vētra, LR Kultūras ministrijas Muzeju valsts pārvaldes priekšnieks Jānis Garjāns, Latvijas Filatēlistu savienības viceprezidents Egils Plūme. "Latvijas Pasta" pārstāvji pasniedza pirmās dienas aploksni īpašā ierāmējumā akadēmiķim Jānim Stradiņam un muzeja direktorei Edītei Bērziņai. Visas dienas garumā notika pirmās dienas zīmogošana, kuru apmeklēja daudzu filatēlisti un interesenti. Norises vietā speciālā stendā apmeklētāji varēja apskatīt uz markas attēlotos priekšmetus, kā arī saņemt pastmarkas aprakstu. Tika izgatavoti vairāki pirmās dienas zīmogošanas plakāti (MVM 52009 Tpl—313).

Muzeja 12 pamarku bloks

Ar nožēlu jākonstatē, ka darbs pie pamarku bloka ar paskaidrojošo bukletu notika ilgi. Darba ideja radās vēl 2005. gadā un savu jāvārdu tam teica iepriekšējais muzeja direktors Kārlis Ēriks Arons. Gandrīz gadu ilga darba pirmais posms, kad tika atlasīti un fotografēti attēlojamie eksponāti, uzrakstīti bukleta teksti. Foto-grāfs — Leons Balodis, mākslinieks — Aivars Plotka, vienu no pirmajām Latvijas pastmarkām ar Brīvības pieminekļa attēlojumu autors. Tipogrāfisko darbu nesaskaņotības dēļ visa pirmā tirāža nebija izmantojama, jo nodrukātās loksnes izmērs neatbilda pastmarku robojuma cirtnim. 2007. gada augustā pamarku bloks tika pārdrukāts, nodrukāti bukleti latviešu, krievu un angļu valodā.

Pamarku bloks ir drukāts uz Senator Natral Litho papīra ofsetā pilnkrāsu drukā. Buklets iespiests vienā krāsā uz ofseta papīra, tā vāks — uz vienaspusēji krītota kartona. Darba krāsu dalījums veikts SIA "Repro-Nova", darbs iespiests SIA "Premo" tipogrāfijā un izcirsts IU "Banknote" tipogrāfijā, kur pieejami vēl Latvijas neatkarības atjaunošanas sākuma gados iegādātie pastmarku cirtņi. Pamarkas drukātas pa 4 blokiem uz loksnes, viena bloka izmērs bez atloces 110×196,5 mm, vienas pamarkas izmērs 27,5×32,75 mm. Pirmā izlaiduma tirāža — 5000.

Tā kā muzeja logotipā ir daudz sīku elementu, pastmarkai atbilstošos izmēros tas nebija lietojams un Aivars Plotka izstrādāja jauna muzeja logotipa metu, kas arī

redzams uz pamarkām. Uz bukleta vāka ir muzeja ēkas fotogrāfija rakursā no Antonijas ielas un Kalpaka bulvāra krustojuma, otro vāku grezno muzeja logotips, uz trešā vāka publicēti izdevuma izejas dati, ceturtā vākā — muzeja un tā filiāļu darba laiki. Bukletā ir 4 lappuses ar aprakstu par muzeju un katras pamarkas aprakstu.

Pamarku apraksts

1. Profesors Dr. med. Pauls Stradiņš. Pamarkā redzama Miervalda Poļa glezna (1984), kurā Pauls Stradiņš attēlots viduslaiku aptiekas ekspozīcijā, turot rokās aptiekas koka stāvtrauku. Atzīmēsim, ka par gleznas pamatu kalpojis līdzīgs fotoattēls — Pauls Stradiņš paša izveidotajā viduslaiku aptiekas ekspozīcijā Republikāniskajā klīniskā slimnīcā 1958. gadā. Glezna un aptieka ir apskatāma muzeja ekspozīcijā. (Lac13.176)

2. Dr. med. Dr. h.c. Kārlis Ēriks Arons. Pamarkā redzams Jāņa Strupuļa 1998. gada zīmētais K. Ē. Arona portrets. (MVMp 18242, p 337)

3. Viduslaiku pilsētas ekspozīcijas skats. Mēris.

4. Mandragora. M. Poļa 1984. gada gleznas fragments. Glezna apskatāma muzeja ekspozīcijā. (La 12980)

5. Latvijas Sarkanā Krusta medicīnas māsa. 20. gs. 30. gadi. Skats ekspozīcijā. (Lz 4454)

6. Nabas spaile. Vācija, 18. gs. Kopija. Heinca Millera-Dīca (1923—1998) dāvinājums. Priekšmets aplūkojams muzeja ekspozīcijā. (La 14055)

7. Aptieku trauki. Īpaši dekoratīvs ir t.s. indes vecis, kas ir izgatavots Vācijā 19. gs. beigās vai 20. gs. sākumā. Ekspozīcijā apskatāmi Farmācijas muzejā un Medicīnas vēstures muzejā.

8. Naglu fetiša figūra no Āfrikas, Kongo upes baseina, 19. gs. beigās. Figūra apskatām muzeja etnomedicīnas ekspozīcijā. (La 18.185)

9. Rentgena aparāts. Izgatavots Vācijas firmā "Sanitas" ap 1924. gadu. Ap-
skatāms muzeja ekspozīcijā. (MVM 192—76A)

10. Mākslīgās asinsrites aparāts. 1936. gads. S. Brjuhoņenko konstrukcija.

11. Audzējs galvas smadzenēs. Ekspozīcijā atrodas Jēkaba Prīmaņa Anatomijas muzejā. (AM 1629)

12. Jaunākā akmens laikmeta (neolīta) cilvēka galvaskauss ar trepanācijas atveri. Atrasts 1971. gada izrakumos Zvejnieku kapulaukā, Burtņieku ezera krastā. Ekspozīcijā apskatāms muzeja ekspozīcijā. (Zvejnieki 227K)

Uz pamarku mazās lapas malām ir attēloti ārstniecības augi no Johanna Vilhelma Veinmana 1739. gada grāmatas "*Phytanthoza iconographia*". (B.13815)

Muzeja lietotās aploksnes

Atsevišķa tēma, ko šajā rakstā tikai ieskicēšu, bet kas arī attiecas uz filatēlijas interešu sfēru, ir arī aploksnes, pasta zīmogi un zīmogmašīnas, kuras muzejs ir lietojis. Piemēram, interesantas ir divas aploksnes C6 (162×118 mm) un C65 (223×124 mm) formātā, ko muzejs savai sarakstei ir izmantojis padomju varas gados (visticamāk 20. gs 70. gadu beigās—80. gadu pirmajā pusē). Pašreiz tuvākas

informācijas par tām trūkst. Uz aploksnēm teksts latviešu un krievu valodā. Augšējā rindā cirstiem burtiem, versāļiem — Latvijas PSR Veselības aizsardzības ministrijas; 226300, Rīga PDP L. Paegles ielā 1. Tālāk 2 rindās kaligrāfiskiem rakstītiem burtiem muzeja nosaukums — Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs; Музей истории медицины им. Павла Страдыня. (Te redzam padomju laika vārdu pārveidošanu — Pauls pārvērties par Павел.) Apakšējā rindā arī ar cirstiem versāļiem uzraksts krievu valodā — 226300, Рига ГСП ул. Л. Паэглес 1; Министерство здравоохранения Латвийской ССР. Aploksnēs salikums veidots tušā ar roku, par ko liecina, lai arī perfekti izpildītie, tomēr ne pilnīgi vienādie burti. C6 aploksnei salikums vienkārši samazināts no lielākās aploksnēs. Iespējams par tipogrāfiju liecina trīs burti aplokšņu aizmugurē — ОБИ. Taču tas ir viss, kas pašreiz zināms.

20. gs. 80. gados tika izgatavotas C5 un C4 formāta (izmērs ir nosacīts, jo aplokšņu izgatavošanas kvalitāte redzētajos paraugos ir visai apšaubāma) aploksnēs. Uz tām pirmo reizi parādās muzeja pašreizējais logo ar uzrakstu latīņu valodā "Museum Historiae Medicinae Pauli Stradini Nominatum", burtiem MHM un smilšu pulksteņa kontūru vidū (50 mm diametrā) gar aploksnēs apakšējo malu nedaudz pa labi no viduslīnijas. Pa labi no logotipa, spriežot pēc burtu veida fotosalikumā salikta: vienā rindā muzeja adrese — 226300 Rīga PDP L. Paegles iela №1; un nekorekti saspiesti versāļiem muzeja nosaukums divās rindās — Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs. Pa kreisi no logotipa divas svītras (katra 133×10 mm) viena virs otras: augšā sarkanā, apakšā brūnganīgi sudraba krāsā. Aploksnēm ir liela trijstūra atloce uz kuras 6 rindās krievu, angļu un vācu valodās pamīšus ir iespiestas muzeja adrese parastiem burtiem un nosaukums versāļiem. Ka Latvija atrodas vēl padomju skavās liecina valsts norāde angļu un vācu adresēs — USSR un UdSSR. Par labu fotosalikumam runā arī tas, ka C5 izmēra aploksnei adreses uz atloces izkārtotas savādāk: augšā pa centru divās rindās izkārtota adrese un nosaukums krievu valodā, zemāk nāk svītra aptuveni 1 punkta biezumā, zem tās blokā trijās rindās izkārtots muzeja nosaukums un adrese — pa kreisi angļiski, pa labi vāciski. Aplokšņu atlocēm nav sausās līmes malīņas. Redzēto paraugu kvalitāte liecina par poligrāfiskā izpildījuma kvalitātes strauju kritumu šajā laikā. Vienīgais apliecinājums par izgatavošanas laiku un izgatavotāju ir kāda C6 formāta nerealizētas aploksnēs paraugs, ko izdevās atrast. Tātad bija paredzēts izgatavot (taču neizgatavoja) aploksni ar tādu pašu salikumu un muzeja logotipu. Dotais paraugs ir salīmēts aploksnēs makets mērogā 1:1, kura otrā pusē iespiests saskaņošanas zīmogs Latv. PSR Mākslas fonda / Dekoratīvās mākslas kombināts / LIETIŠKĀS GRAFIKAS / MĀKSLAS PADOME / PIENĒMETS / 1986. g. 22. aug. / Protokols Nr. 208". Tātad visdrīzāk C4 un C5 aploksnēs izgatavotas arī 1986. gadā Dekoratīvās mākslas kombinātā.

Nākamās acīmredzot ir aploksnēs, kas tapušas pēc 1996. gada, jo tām izmantots M. Poļa zīmētais muzeja ēkas attēlojums — tas pats, kas uz Paula Stradiņa 100 gadu jubilejas pirmās dienas aploksnēs. Taču šoreiz aploksne ir C65 (220×104 mm) un ēka iespiesta nevis pelēkā krāsā kā uz pirmās dienas aploksnēs, bet brūnā.

Zem zīmējuma muzeja nosaukums iespiests melnā krāsā latīniski tāpat kā uz pirmās dienas aploksnes tikai divās rindās. Aploksnei aizmugurē trijstūra atloce ar sausās līmes maliņu. Aploksņu kvalitāte atkal ir būtiski uzlabojusies. Taču pieļautas kļūdas izejas datos, kas publicētas aploksnes aizmugurē trijās rindās: versāļiem — P. Stradiņa MVN; nākamā rindā parastiem burtiem — Mākslinieks M. Polis; zemāk — Tirāža 20 000 eks. Skaidri redzams, ka šīs aploksnes veidotas jau datorā. Vēlāk, kad pirmā tirāža izbeigusies, praktiski līdzīgas uz standarta "Postac" C65 aploksnēm divās krāsās iespiestas nākamās. Ēkas zīmējums palicis iepriekšējais, tikai iespiedums ir brūnganīgi pelēks. Nomainīti arī burti, kas kļuvuši neproporcionāli lielāki. Šim standarta aploksnēm ir taisna atloce ar silikona līmi un noraujamu aizsargapāri.

Izmantotā literatūra

Specializētais Latvijas pastmarku un pasta sūtījumu katalogs (1990—2004).

Rīga : Latvijas Filatēlistu savienība, 2005, 272. lpp.

Почтовые марки России и СССР (1857—1991 г.г.). Специализированный каталог том 3 (СССР 1961—1991 г.г.). Составитель и редактор В. Ю.

Соловьев. [Krievijas un PSRS pastmarkas (1857—1991). Specializēts katalogs, 3. sēj. (PSRS 1961—1991).] Москва : ИздАТ, 224 lpp.

Filatēlija [tiešsaiste]. Latvijas pasts. Rīga : 2004 [skatīts 2007. gada 14. augustā]

Pieejams: http://www.pasts.lv/lv/veikals/prece/?shop_id=1521;

http://www.pasts.lv/lv/veikals/prece/?shop_id=1522

Именной указатель художников (Mākslinieku personrādītājs) [tiešsaiste].

Издательский центр «Марка». Москва : 2005 [skatīts 2007. gada

14. augustā] [http://marka-art.ru/catalogs/GlossaryPainter.jsp?cmd=](http://marka-art.ru/catalogs/GlossaryPainter.jsp?cmd=show_by_id&id=20574)

[show_by_id&id=20574](http://marka-art.ru/catalogs/GlossaryPainter.jsp?cmd=show_by_id&id=20574)

The Pauls Stradiņš Museum of the History of Medicine in Philatelic and Other Materials

By Artis Ērglis

The article "The Pauls Stradiņš Museum of the History of Medicine in Philatelic and Other Materials" is devoted to various depictions of the museum over the course of time. In 1982, four envelopes were printed in honour of the museum's 25-year anniversary. Another followed in 1983. After the end of the Soviet occupation, in 1996, a special stamp was produced in honour of the 100th anniversary of the birth of the museum's eponymous founder. In honour of the 50th anniversary of the museum's opening, the Latvian Postal Service released a new stamp in 2007, and the museum issued a bloc of stamps. The article also takes a brief look at the office envelopes which the museum has used – a subject that has not been studied before.